

BRENNER VILMOS

JÓHISZEMŰ TÖRTÉNELMI
TÉVEDÉSEKMEGJEGYZÉSEK BOTLIK JÓZSEF TANULMÁNYÁHOZ (VASI SZEMLE, 2007.
1. ÉS 2. SZÁM)

F élves késéssel jutott kezembe a *Vasi Szemle* fent említett két száma Botlik József *Szövetséges társállamból – területkövetelő szomszéd* című tanulmányával, mely a mai Burgenland elcsatolásának előzményeivel foglalkozik. Érdeklődéssel olvastam, noha szerintem az 1918–21-es téma már meglehetősen „elhasznált”, vagyis sok új már nem mondható el róla. Gondolván, hogy talán mégis tanulok valamit belőle, nekifükdtem a terjedelmes mű olvasásának, de már a második oldalnál meg kellett hökkennem. Botlik úr itt arra a Wekerle Sándorra hivatkozik, aki a Monarchia utolsó magyar miniszterelnöke volt, és akiről sajnos köztudott, hogy a harmadik, vagyis 1917/18-as kormányalakítása az összeomló, háborúvesztett ország egyik legszerencsétlenebb lépése volt, beleértve persze a királyi kinevezést is. (Lásd Romsics Ignác *Magyar miniszterelnökök* című könyvét, Kossuth, Bp. 2003.)

„A csehek csak Károly (király) alatt, nyilván az udvar titkos biztatására jöttek követelni a magyar megyéket. Nem az entente, hanem Bécs volt az ő titkos reménységük.” Ezt a Wekerle-féle kapitális butaságot idézni nem volt éppen sikerült ötlet. Botlik úr bizonyára tisztában van Masaryk, Beneš etc. kitűnő amerikai kapcsolataival, még inkább az ezen időpontban uralmon levő és Clemenceau miniszterelnök által vezetett és képviselt francia baloldalhoz, így a szabadkőművesség legfőbb vezetőihez fűződő kapcsolatával. Ismeretlen volna Botlik úrnak François Fejtő kitűnő könyve (*Rekviem egy hajdanvolt birodalomért*. Atlantisz, Bp. 1990.), melyben olvasható, hogy a harcoss francia szabadkőművesség már 1917-ben halálra ítélte a Monarchiát, melyben a konzervatív-klerikális európai reakció fő fészket vélte felismerni? Ezzel a Habsburg uralkodóház sorsa éppúgy megpecsételődött, mint az osztrák–magyar együttélés jövője.

A történelmi Magyarország 1918 októbere és 1919 márciusa között, vagyis Károlyi Mihály gróf „országglása” idején tört darabokra. Erre a tragikus tényre Botlik úr nagyon jól rámutat. Hazánk a szomszéd országok támadása révén elveszítette nemcsak nemzetiségeinek nagy tömegét, hanem hárommillió magyarajkú polgárát is. Ebben a tényben rejlik az akkori események legnagyobb igazságtalansága, sőt tragikumja.

Ennek megállapítása után azonban azt is le kell szögezni, hogy a történelmi Magyarország lakóinak majdnem fele nem volt magyarajkú. Ez a tény az érem másik oldala! A kiegyezéskori magyar politika ennek a ténynek csak annyi figyelmet szentelt, hogy – kissé tréfásan mondva! – meglegedett azon megállapítással, miszerint minden más nemzetiségű országlakos csak boldog

lehet, ha megnyitják előtte a teljes elmagyarosodás lehetőségét... (Lásd pl. az abszurdisztáni méretű és minőségű névmagyarosítást!) Ugyanakkor teljesen rendben lévőnek tűnt számukra, hogy a negyedmilliónyi nyugat-magyarországi, zárt tömbben élő németiségnek még egy németnyelvű középiskolája sem volt. A „nemzetiségi izgatás” legjobb ellenszerének ezen időkből a kemény csendőrmároktól kiosztott pofont tartották, felsőbb szinten pedig az államfogházat. A kérdés gyökeréhez, a nyelvi kisebbségek kulturális és igazgatási autonómiájához senki sem kívánt lehatolni, minthogy ez a téma teljesen ütközött a magyar szupremácia ideológiájával.

A kiegyezés és a Monarchia megszűnte közötti évtizedekben (1867–1918) a hazai nemzetiségek irányadó elitjei mindinkább eltávolodtak a magyar állameszme gondolatvilágától. Ezen mozgás fő okozója az akkori „úri Magyarország” sok ügyetlensége, no meg hibája, de éppannyira a kívülről jövő politikai behatások eredménye is volt. Így például a Burgenland-kérdés sem került volna napirendre a hivatalos osztrák politika akciói nélkül. Ami az ügyet olyan veszélyessé, sőt rövidesen tragikussá tette, az abban rejlett, hogy a néhai Nagy-Magyarország széles karéját képező nemzetiségi területek majdnem mindenütt az országhatár túlsó oldalán élő nyelvtestvérekkel voltak határosak (így a szlovákok a csehekkel, az erdélyi románok a regátiakkal, a délszlávok a szerbekkel, a nyugat-magyarországi németek osztrák nyelvtestvéreikkel).

Botlik úr ezeket a nemzetiségi törekvéseket vagy áramlatokat leegyszerűsíti, amennyiben *hazaárulásnak minősíti*, egy percnyi figyelemre sem méltatva a túróci tót, naszdói oláh, a bácskai rác vagy a nyugat-magyarországi hiénc haza-fogalmának témáját. *Elárulni csak a sajátot lehet*, vagyis azt, ami a miénk. Idegen uralmat elárulni nem lehet, csak ellenezni. (Lásd a magyar–szovjet viszonyokat 1945–1989 között!) Itt sajnos ki kell mondanunk, hogy az akkori magyarországi nemzetiségek vezetői a magyar szupremáciát többnyire idegen uralomnak tekintették...

Téved Botlik úr, amikor tanulmánya első részében, a 32. oldalon azt írja, hogy Magyarország ügyeit a „közös uralkodó és a bécsi központi kormányzat” intézte, minthogy ez utóbbi nem is létezett. Volt ezzel szemben az 1867. XII. tc. értelmében három közös ügy: a külügy, a hadügy és a kettő kiadásának fedezésére szolgáló pénzügy. A közös költségek kvótáját a két parlament illetékes bizottságai állapították meg. Magyarország a kiegyezéskor, 1867-ben az összes idevágó költség 30%-át, Ausztria pedig 70%-át fizette, s ez az arány 1918-ig 36,3, illetve 63,7 százalékra változott. Leegyszerűsítve úgy is mondható, hogy 1867 és 1918 között Ausztria viselte a közös kiadások kétharmadát. Ez a kvóta megfelelt a két ország gazdasági teljesítőképességének.

Minden más ügyben, az útpépítéstől a közoktatásig, az igazságszolgáltatástól a földművelésig, az állami költségvetéstől a honvédség finanszírozásáig, a magyar, illetve az osztrák kormány határozott teljesen önállóan, de az illetékes parlament felügyelete és jóváhagyása útján. Volt egy magyar és egy osztrák miniszterelnök, de osztrák–magyar miniszterelnök nem. A közös ügyek parlamenti jóváhagyását a két országgyűlés delegációi végezték. Bécs volt a székhelye a három közös minisztériumnak, s persze az osztrák államfél kormányának is. A magyar kormány székhelye Budapest volt. A parlamenti delegációk évente felváltva ülészttek Budapesten és Bécsben.

A 33. oldalon Botlik úr a „magyar 6. hadseregről” ír. Ilyen hadsereg azonban nem létezett. A Monarchia hadseregei császári és királyi hadseregek voltak, nemetül „k.u.k. Armee”. Így nem volt sem magyar, sem osztrák hadsereg a fronton, csak „közös” hadseregek, kiegészítve mindkét országfél honvédségével. (Az osztrák honvédség neve Landwehr volt. A cs. és kir., vagyis „közös” hadseregek, valamint az osztrák Landwehrnek vezényleti nyelve a német volt, a m. kir. honvédségé a magyar, csak a négy, Horvát-Szlavóniában felállított horvát honvéd gyalogezred és egy honvéd lovasezred kapott horvát vezényleti nyelvet. Ez a csapatost volt egyébként a Monarchia – amely lakóinak kb. a fele szláv anyanyelvű volt! – egyetlen szláv nyelven vezényelt alakulata! Szomorú, hogy a magyar történetírás jóformán soha sem emlékezik meg erről a tényről, noha okos, mert méltányos rendezés eredménye volt, minthogy Horvátország és Szlavónia, bár a magyar szent korona országai voltak, de *nem voltak Magyarország részei*.

Kitűnőnek tartom Botlik úr részéről Károlyi, Linder és társaik „önfeladó” politikájának hazaárulásként történő minősítését. Ennek ellenére kétséges marad szememben a válasz arra a kérdésre, hogy lehetett volna-e valamit is tenni az ország szétdarabolása ellen, pl. katonai ellenállás kifejtése ál-

tal. Szerintem aligha, minthogy a győztesekhez tartozó (későbbi) kisentente-országok túl jó katonai, politikai és gazdasági kiinduló pozíciókkal rendelkeztek már rögvest a fegyverszünet aláírása után is.

Örvendetes továbbá Botlik úr tanulmányának azon része is, amelyben rámutat, hogy az 1919-es vörös uralom tulajdonképpen véres diktatúra volt (lásd pl. a Szamuely-testvérek emberirtó akcióit). Így végre lehet arra vonatkozólag is hangokat hallani, hogy 1919-ben nem csak „fehér” terror volt... Ami pedig Kun Béla személyét illeti, aki a biztonság kedvéért mindjárt vitte is magával emigrációjába a magyar állam pénzét és aranyát, róla csak az mondható, hogy szépen végezte be életét, minthogy 1937-ben – hogy a „csekista” dikciónál maradjak – *hazavágták* vörös elvtársai. Így legalább nem az átkos osztályellenségnek esett áldozatul élete és műve...

Sajnos súlyos történelmi hiba csúszott azonban Botlik úr tanulmányának második részébe a 139. oldalon. Itt a szerző a következőt írja: „Ausztia 1867 előtt nem létezett önálló államként, azután is csak – Magyarország mellett – a Monarchia másik alkotórészeként.” Ehhez mindenképpen néhány nagyon is fontos történelmi kiigazítás, illetve megállapítás tartozik.

Ausztia mint politikai, hatalmi, valamint kulturális fogalom évszázadok óta létezik. Leegyszerűsítve úgy mondhatnánk, hogy „Ausztia” (németül Österreich) a Német–Római Birodalom azon tartományainak, városainak és uradalmainak gyűjtőfogalma, ahol a császári koronát is viselő Habsburg-ház (casa d’Austria, Maison d’Autriche) a tartományi uralkodó (Landesherr) funkcióját is betöltötte. Ilyen „örökös”, vagyis öröklött tartomány volt például Alsó- és Felső-Ausztia, Stájerország és Karintia. Magyarország *sohasem volt örökös tartomány*, nem is lehetett, hiszen nem tartozott a szent Német–Római Birodalom területéhez, ellentétben a cseh királysággal, amelynek királya német választófejedelem is volt egyúttal. Botlik úrnak persze abban teljesen igaza van, hogy a birodalom egy bizonyos részét képező Ausztia sokáig nem volt önálló, szuverén állam. Azzá lett azonban 1806. augusztus 6-án, amikor is egy császári herold kihirdette Bécsben, hogy az uralkodó és a Német–Római Birodalom között minden kapocs megszűnt. Mindez nem önkényes elhatározásból, hanem Napóleon térhódításából származott. Így vált politikai realitássá a szuverén *Osztrák Császárság*, melyet már két évvel korábban, 1804. augusztus 11-én formálisan létrehoztak Bécsben.

Ily módon sajnos súlyos tévedésnek minősül Botlik úr állítása, miszerint „Ausztia 1867 előtt államként nem is létezett.” Pedig ez a „nem is önálló” ország az akkori világ egyik nagyhatalma volt. A korábbi Habsburg-házi birtokokból 1806-ban alakult Osztrák Császárság (Kaisertum Österreich) 1867-ig Magyarországot is magába foglalta, így csak a kiegyezés révén vált ún. kettős monarchiává. Ilyen módon volt lehetséges, hogy 1849-ben osztrák hadijog szerint végezték ki a magyar miniszterelnököt és a tizenhárom aradi vértanút.

Hogy Ausztia ebben az időben mennyire szuverén, önálló állam volt, azt mutatják XIX. századbeli háborúi Piemont-Szardinia, Franciaország, Dánia és Poroszország ellen. Ez utóbbi elvesztése (Königrätz, 1866.) lett azután a kiegyezést megindító egyik esemény. Ugyanakkor Ausztriának ki kellett lépnie a laza Német Szövetségből (Deutscher Bund), ahol Porsországgal vetekedett a vezetőszerpért. Magyarország persze nem tartozott bele ebbe a formációba sem, minthogy, mint már mondtunk, sohasem volt előtte birodalmi terület, éppúgy nem, mint Galícia vagy Bukovina sem. Magyarországot Ausztia volt 1867-ig, de mégsem volt teljesen az.

Szeretnék még a Burgenland-témához néhány általánosabb érvényű megjegyzést is fűzni.

Köztudott, hogy Burgenland népe 1921 után soha a legkisebb megmozdulást sem mutatta a Magyarországhoz való visszatérés ügyében. Pedig az 1922 és 1938 közötti évek voltak Ausztia modernkori történelmének legsanyarúbb éveit, súlyos belpolitikai harcokkal tűzdelve, szörnyű gazdasági helyzetben tengődve. Azután Hitler uralma és a II. világháború következett. És mégis: Burgenland hűn megmaradt Ausztriánál, egy percig sem kacsintgatva a magyar sógor felé. Gondolt Botlik úr erre a tényre? Vagy arra, hogy a magyar irredentizmus, amely a Horty-időben nagyon virulens volt, egy percig sem foglalkozott Burgenlanddal, ellentétben Erdéllyel vagy a Felvidékkel? És mindezt miért? Mert a közvélemény nem tartotta ezt az elcsatolást olyan szörnyűségnek, mint például Kassát vagy Kolozsvárt, mert Magyarország egyetlen nem ellenséges érzelmű, az országot nem fenyegető szomszédja Ausztia volt. Ez volt az egyetlen szomszédország, ahol a kis lélekszámú magyar kisebbség zavartalanul élhetett, ahol nem osztották fel a magyar arisztokrácia birtokait a többségi nép, vagyis ez

esetben Burgenland németajkú lakosai között. De ami a legfontosabb: az osztrák szomszédság volt a kisantant fojtogató gyűrűjében az egyetlen nyitott határszakasz, mégpedig a Magyarország részére legfontosabb égtáj, vagyis nyugat felé!

A kiegyezés korának csalóka álma a húsz milliő magyarról „a Kárpátoktól a kéklő Adriáig”, 1918 őszen szörnyű katasztrófával végződött. Ez a katasztrófa nem abban állott, hogy a túróci tót csehszlovák, a naszói oláh román, a bácskai rác jugoszláv vagy a pokolfalusi hienc osztrák állampolgár lett, hanem abban, hogy ugyanekkor három milliő magyar került idegen uralom alá. A katasztrófa elviselhetetlensége pedig abban rejlett, hogy több magyar nemzedék beszélte be magának, hogy Magyarországnak húsz milliő magyar lakója volt. Pedig csak a fele volt igaz. És hogy állt az ügy 1918 után olyan perzselően fellángoló magyargyűlölettel az „utóállamok” területén, például Csehszlovákiában? Egyedül Burgenlandban nem került sor ilyesmire. Mindenütt másutt üldözték a magyarságot, sőt üldözik néhol még ma is.

Burgenland egyetlen mai lakója sem érzi jogtalanságnak, hogy szűkebb hazája ma Ausztriához és nem Magyarországhoz tartozik, sőt ellenkezőleg, ezt az állapotot tartja a természetesnek, és főként a neki előnyösebbnek. Hogy a burgenlandi ember Magyarország iránt különösen erős szimpátiát érez, azt 1956 őszen majdnem kétszázezer magyar menekült esetében páratlan módon meg is mutatta. Beszéljünk talán egyszer erről is, ne csak a burgenlandi „átcsatolás” néhány problematikus részletéről. És nézzünk a jövőbe, mielőtt valamelyik osztrák bank felvásárolja az utolsó magyar pénzintézetet is...

Arról, hogy Burgenlandban ne keletkezhesék valamiféle magyarpárti mozgalom, 1946-ban gondoskodott az akkori magyar kormány a német anyanyelvű lakosság kitelepítése által. Mert ha egy soproni őspolgár, vagyis „Ponzichter” 1921-ben a Magyarország mellett való maradásra szavazott, de 1937-ben a népszavazáskor „bevallotta”, hogy német anyanyelvű, úgy 1946 elején ültetett be a marhavagonba kitelepítése céljából. Ugyanez történt a mosoni vagy rábavidéki német kisebbséggel is, közvetlenül az osztrák határ mellett. Azt hiszi talán valaki, hogy a burgenlandi ember olyan buta, hogy ezt az embertelenséget még észre sem vette? Nem hiszem, hogy Botlik úrnak más volna a véleménye ebben a témában, mint e sorok szerzőjének.

Ezen értelemben zárom soraimat.

BOTLIK JÓZSEF

VÁLASZ BRENNER VILMOS MEGJEGYZÉSEIRE

Sajnálom, hogy a Grazban élő építész és író, Brenner Vilmos úr számára a *Szövetséges társállamból – területkövetelő szomszéd* című két részes tanulmányom témája „már meglehetősen »elhasznált«, vagyis sok új már nem mondható el róla”, sőt a második oldalnál meg is kellett hökkennie. Méghozzá Wekerle Sándor miniszterelnökön, aki annak idején kertelés nélkül nyilatkozta, hogy IV. (Habsburg) Károly király alatt a bécsi udvar biztatására követelték a csehek a felvidéki magyar vármegyéket. Brenner úr szerint ez „kapitális butaság”. Szerintem nem az. A „magyar” király csak folytatta a Habsburg-ház azon hagyományát,

mely ekkor már hosszú évtizedek óta előszeretettel játszotta ki a magyarországi nemzetiségeket a magyarság, a magyar politika ellen. (Itt elég, ha csak az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eseményeire utalunk.) Természetesen ismerem Romsics Ignác *Magyar miniszterelnökök* című könyvét. A műnek egyébként – a címlap szerint – még további három kiváló szerző (Izsák Lajos, Pölöskei Ferenc és Urbán Aladár) az alkotója. Wekerle értékelésével kapcsolatban: szerintem súlyos politikai hibája, hogy harmadik miniszterelnöksége idején is a német szövetség fenntartásának volt a híve. Az előbbinél nagyobb bűne, hogy nem lépett fel erélyesen a nyíltan antantbarát hazai csoportokkal szemben.

Masaryk és Beneš Monarchia- és Magyarország-ellenes amerikai és nyugat-európai aknamunkája ma már eléggé jól ismert. Az viszont alig tudott, hogy az USA elnökének, Woodrow Wilsonnak döntő szerepe volt a párizsi békekonferencián Csehszlovákia létrehozásában. S mindez nem volt ok nélkül. Masaryk, Csehszlovákia első elnöke ugyanis korábban nem véletlenül vette fel a felesége vezetéknévét, és lett Tomáš Garrigue Masaryk, akit a két világháború között gyakran emlegettek T. G. M.-ként. (Persze nem tévesztendő össze egy magát filozófusnak tekintő kortársunkkal!) Masaryk felesége, Charlotte Garrigue asszony egyébként nem volt más, mint Wilson amerikai elnök unokahúga. (Ezt a kevéssé ismert tényt egy cseh forrásból a 2005-ben megjelent *Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján 1918–1945* című kétkötetes, ezer oldalas monográfiában publikáltam.)

Benešnek nem Amerikában, hanem Franciaországban és Angliában voltak kitűnő kapcsolatai. A Sorbonne-on is tartott előadássorozatot a nagy háború alatt a Monarchia szétzúzásának, illetve az akkor még nem létező Csehszlovákia és a szintén nem létező délszláv állam közötti nyugat-magyarországi szláv korridor létrehozásának a szükségességéről.

Tökéletesen igaza van Brenner úrnak abban, hogy Clemenceau francia miniszterelnök és köre, illetve a szabadkőművesség közötti kapcsolat cáfolhatatlan. Még hozzáteszem: Wilson amerikai elnök is a szabadkőművesség közismert elkötelezettje volt! Természetesen ismerem François Fejtő könyvét – tudomásom szerint Fejtő Ferenc magyar származásúnak vallja magát – a Monarchia szétrombolásáról. Idézett műve XXX. fejezetében szól – szerintem meglehetősen visszafogottan – az ún. szövetséges és semleges országok szabadkőműveseinek 1917. június 28–30. között Párizsban tartott kongresszusáról, amely határozatba foglalt valamennyi olasz, csehszlovák és délszláv háborús hadicélt és követelést, amit aztán a párizsi békekonferencián az egyes államok delegátusai között helyet foglaló szabadkőművesek vagy rokonszenvezők valósítottak meg. Minderről egyébként jóval többet tudunk meg egy két világháború közötti szerző (Fejtő nem hivatkozik rá), a volt magyar nemzetgyűlési képviselő és ügyvéd, Somogyi István kétkötetes művéből: *A szabadkőművesség igazi arca* (Bp. 1929).

Brenner úr azt állítja, hogy a „*a történelmi Magyarország lakóinak majdnem fele nem volt magyar ajkú.*” Téved: a történelmi Magyarország (Erdéllyel együtt) területe 282 870 négyzetkilométer, az 1910. évi népszámlálás szerint a lakossága 18 264 533 fő, amelynek 54,4%-a magyar anyanyelvű volt! A Magyar Szent Korona országai (a történelmi Magyarország, az akkor 800 éve társország, Horvát-Szlavonország, valamint adriai kikötővárosunk, a *corpus separatum* Fiume) összesített anyanyelvi adatai természetesen eltérnek az előbbitől.

Ezt követően Brenner úr hosszabb fejtegetésben ostromozza az 1867-es osztrák–magyar kiegyezés utáni évtizedek magyar nemzetiségi politikáját, az ún. magyar szupremáciát. Az az érzésem, mintha nem ismerné az elmúlt másfél évtizedben megjelent magyar történeti munkákat, amelyek a korábbi (marxista!) művekkel ellentétben sokkal árnyaltabban tárgyalják a „boldog békeidők”-korszakát, s eközben a nemzetiségi kérdést is. A nemzetiségeknek természetesen mindig voltak és lesznek sérelmeik, ahogyan a többségi hatalomnak túlkapásai, így van ez napjainkban is. Az is természetes, hogy egy egészséges nemzettudatú kisebbség nem akar örökké kisebbségi maradni, és vágyódik anyanemzetéhez, és ha a kedvező politikai körülmények eljönnek, csatlakozik is hozzá. A kiegyezés után kétségtelen, hogy voltak magyarosítási törekvések, de azt is figyelembe kell venni, hogy igen jelentős volt az önkéntes asszimiláció. 1867 után a *magyarság emelkedő nemzet volt* (sajnos, jelenleg nem az!), en-

nek következtében a kisebbségek egy része hasonlulni, magasodni kívánt hozzá. Például a korszellemet követve, tömegesen magyarosította a vezetéknevét. Néhány adat: az 1890 és 1914 közötti negyedszázadban a magyarság természetes szaporulata kb. 20%-kal volt magasabb mint a nem magyar népeké. E korszakban az önkéntes asszimiláció következtében elmagyarosodott 400 ezer német, 300 ezer szlovák, 200 ezer zsidó, 80 ezer délszláv és 50 ezer román és rutén (ruszin). A XIX. század derekán a 150 ezer lakosú Pest-Buda lakosságának többsége (56%) még német, az 1910-es években a népesség 86%-a már magyar anyanyelvű volt. Például 1913-ban 449 német tannyelvű népiskola működött hazánkban. S minden közép- és felsőfokú tanintézetben természetes volt a német nyelv és irodalom oktatása.

A tanulmányom első részének 32. oldalán található egyik kitétel, miszerint „*Magyarország ügyeit a közös uralkodó és a bécsi központi kormányzat intézte*”, valóban félreértésre adhat okot. Helyesebb lett volna az akkuratusan szinte minden fontos ügyet maga intéző uralkodót és a bécsi császári–királyi udvart említeni. A három közismert közös ügy mellett egyébként a birodalom szempontjából stratégiaileg fontos kérdések, például a kárpátaljai/galíciai átmenő vasútvonalak építése (erről a 2000-ben megjelent könyvembem igen részletesen írtam) a XIX. század végén, egyértelműen az uralkodó és a bécsi udvar kezében voltak.

A kvótáról: a közös kiadások aránya (egyharmad/kétharmad) egyáltalán nem volt véletlen. Az Osztrák–Magyar Monarchia osztrák felét bármelyik középiskolai történelmi atlasz térképe *nem Ausztriaként ábrázolja*, mert a Monarchia nyugati és északi-északkeleti részein *tartományok* terülnek el. Köztük nem található meg Ausztria mint önálló közjogi egység, mert különálló osztrák örökös tartományok vannak: Alsó-, illetve Felső-Ausztria, Stájerország, Tirol, stb. Sőt 1620-tól Cseh-, illetve Morvaország, aztán Szilézia, Galícia és Bukovina. A kiegyezés után valóban ezek a tartományok adták a Monarchia gazdasági teljesítményének a nagyobb részét, s ezért volt a magyar kvóta aránya jóval kisebb az osztráknál.

Magyar 6. hadsereg valóban nem létezett: értelemszerűen császári és királyi seregetest volt.

Természetesen nehéz elfogadnia egy osztrák (még inkább egy szlovák, ukrán, stb.) identitású személynek, hogy hazája önálló államisága nem több mint egy évezredre tekint vissza, mint például a magyar. Azt persze nem lehet cáfolni – s ezt Brenner úr is elismeri –, hogy a Német-Római Birodalom egy részét alkotó „Ausztria” nem volt szuverén állam, mert a területén lévő tartományok a birodalom szerves alkotórészei voltak. Véleményem szerint – s ez az említett bármelyik középiskolai atlasz térképeiből is kitűnik, hogy – az 1806-ban létrehozott Osztrák Császárság sem volt „Ausztria”, mert az imént idézett osztrák, cseh, galíciai, stb. tartományokat foglalta magába. A közös uralkodó révén ennek persze része volt Magyarország – mint Brenner úr helyesen megállapította –, de sohasem volt örökös tartomány.

Brenner úr „Burgenland-témájához” néhány gondolat. Természetes, hogy osztrák szempontból, a nyertes oldaláról érzékeli a kérdést. Jómagam vesztesként, sőt megalázottként – miként a korabeli magyar közvélemény, amely nehezen tudott belenyugodni abba, hogy a nagy háborúban Magyarországgal együtt vesztes Ausztria területet követel korábbi szövetségeseitől. Többek között ezért tört ki 1921. augusztus 28-án a nyugat-magyarországi fegyveres felkelés, amely kikényszerítette a soproni népszavazást. A harcok résztvevői magyar nemzeti érdekből cselekedtek, ezereves magyar területet igyekeztek megtartani. Így van ez akkor is, ha a magyar felkelőket a korabeli és a mai osztrák köz-, illetve történetírásban a „banditák” címszó alatt célszerű keresni. Tény, hogy a két világháború közötti magyar kormányok elsősorban a felvidéki, az erdélyi és a délvidéki magyarság sorsának alakulására figyeltek. A burgenlandi/őrvidéki magyarságról sem feledkeztek meg azonban, amelynek élete az „osztrák sógorság” ellenére sem volt teljesen felhőtlen. Erről egy már elkészült, magyar nemzeti szempontok figyelembevételével megírt, megjelenés előtt álló könyvemben szólok majd a korabeli források alapján.

Az elvtelen sógorság egyébként az 1970-es években már odáig fajult, hogy a talpnyalók „új K. und K.-ről”, azaz „Kádár és Kreisky-korszak”-ról beszéltek (Bruno Kreisky 1970 és 1983 között volt Ausztria kancellárja), miközben a több mint nyolc évtizede „mintaszerű” osztrák nemzetiségi politika a magyarság számára a végleges megoldás felé tartott. Amíg az 1923. évi osztrák népszám-

lálás 15 254 magyar anyanyelvű lakost jegyzett fel Burgenlandban, addig a legutóbbi, 2001. évi összeíráskor már csak 4704 főt! Például Felsőőrött a helyi magyarság egyharmada tűnt el az elmúlt tíz évben (1991 és 2001 között), és a lélekszáma 1514-ről 1044-re csökkent. (Baumgartner, Gerhard: Ausztria magyar nyelvű lakossága a 2001-es osztrák népszámlálás tükrében. In: Népszámlálási körkép Közép-Európából 1989–2000. Szerk.: Gyurgyík László–Sebők László. Teleki László Alapítvány, Bp. 2003. 167. old.) S eközben Brenner úr szerint „nézzünk a jövőbe, mielőtt valamelyik osztrák bank felvásárolja az utolsó magyar pénzügyintézetet is”. Csak megjegyezzük: a dunántúli termőföldekkel kapcsolatban 1990 után gyakorlattá vált osztrák zsebszerződés sem a jótékonykodásról, hanem gátlátalan haszonszerzési célokról tanúskodnak.

Végezetül a magyarországi németek, köztük az 1921-ben Magyarország mellett szavazó soproni *ponzichter*-ek kitelepítéséről. Fontos tudni, hogy ezt *nem a magyar kormány kezdeményezte* (Brenner úr ebben is téved), hanem a potsdami értekezletről 1945. augusztus 2-án kiadott *Jelentés XIII.* fejezetében rendelték el, amelyet a győztes három nagyhatalom vezetője, Sztálin generalisszimusz, a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának elnöke (miniszterelnök), Truman amerikai elnök és Attlee, Nagy-Britannia miniszterelnöke írt alá. A dokumentum a lengyelországi és csehszlovákiai németek kitelepítését is határozatba foglalta Németország megszállási övezeteiben. (Halmosy Dénes: Nemzetközi szerződések 1918–1945. Közg. és Jogi–Gondolat, Bp. 1983. 661–662. old.) A Németországi Szövetséges Ellenőrző Tanács 1945. november 20-án hozott határozata szerint Magyarországról 500 ezer németet kellett kitelepíteni. A magyar kormánynak ezt a létszámot sikerült fokozatosan leszorítani, végül 200 ezer német kényszerült elhagyni magyarországi szülőföldjét. Ez jóval kisebb volt, mint ahányan az 1941. évi népszámláláskor Magyarországon német anyanyelvűnek vallották magukat. A számuk ekkor 477 ezer fő volt. Brenner úr bizonyára az 1941. évi népszámlálásra gondolt, miközben azt írta: „*de 1937-ben a népszavazáskor »bevallotta«, hogy német anyanyelvű, úgy 1946 elején ültetett be a marhavagonba kitelepítése céljából*”. Fontos arra is rámutatni, hogy a magyar kormányzat elsősorban azokat a németeket vette a kitelepítendő listájára, akik korábban a Volksbund tagjai voltak, vagy Magyarország 1944. március 19-i német megszállása után beálltak az SS-be. (Egyébként azok a magyarországi németek, akik 1944. márciusáig beléptek az SS-be, hatósági döntéssel elveszítették a magyar állampolgárságukat!) A lajstromokat a magyar hatóságok többször felülvizsgálták, és ennek következtében csökkent a már említett 200 ezerre a kitelepített németek száma. (A kérdés egyik alapvető magyar forrása: BALOGH Sándor: Magyarország külpolitikája 1945–1950. Kossuth, Bp. 1988. 77–102. old.)

Brenner úr felvetéseihez nincs további hozzáfűznivalóm.